

Openings namens de Pieter Hennipmanstichting

Jan Middendorp

Welkom allen. Ik heet u namens de Pieter Hennipman Stichting zeer welkom op het vijfde Pieter Hennipmandiner. Een jubileum! Uiteraard waren die vijf edities niet mogelijk zonder u en zonder de vrienden van de Pieter Hennipman Stichting. De stichting heeft alleen een vast baken kunnen worden in het Nederlandse economienlandschap dankzij de leden van verdienste, waarvan ik in het bijzonder wil noemen: Van Doorne, Triodos Bank en de UvA. Bij wijze van introductie wil ik twee punten kort met u bespreken. Het eerste punt gaat over het belang voor de samenleving van wetenschappers met een open geest en de soms moeilijke relatie tussen economie en politiek. Daarna wil ik graag de twee fantastische sprekers van vanavond introduceren. Zij zijn beiden het soort wetenschappers die onze samenleving – die in zo'n turbulente tijd is beland - nodig heeft. En zij hebben als geen ander zicht op juist de relatie tussen economie en politiek.

Gisteren op de *European Financials Conference* van een grote bank in Londen bleek bij een peiling onder de aanwezigen dat de meerderheid verwachtte dat in 2015 op de Europese aandelenbeurzen substantieel meer rendement te behalen is dan in de Verenigde Staten en Azië. Interessant genoeg staken de groeiverwachtingen van de aanwezigen voor het Europese continent daar mager bij af. Het gaf aan dat de ECB heeft met de 1.1 triljoen aan kwantitatieve verruiming de *animal spirits* succesvol heeft aangewakkerd. Het economisch nieuws van de laatste tijd wijst erop dat de conjunctuur de laatste weken in een opwaartse beweging begint te komen. Maar wordt het structureel? Is de huidige economische politiek in de EU/EMU voldoende om de crisis definitief achter ons te laten en om dat ook op een duurzame manier te doen? Vraagstukken over "structuur en conjunctuur" speelden al ver voordat professor **Witteveen** zijn boeiende boek onder die titel schreef in 1956¹. Ik noem twee actuele voorbeelden van buiten Nederland, maar door de EMU/EU-verwevenheden toch dicht bij huis. Ten eerste in Griekenland, waar de nieuwe regering mede gevoed door Angelsaksische economen als **James K. Galbraith** en **Jeffrey D. Sachs** nieuwe wegen wil inslaan. Zij vinden vooral Duitsland op hun weg, dat vast wil houden aan de afspraken die bij de eerste twee Griekse *bailouts* gemaakt zijn. Vele politici, maar ook wetenschappers in Europa waren teleurgesteld door de Duitse opstelling die in hun ogen "de nieuwe hoop" in Griekenland de grond in boorde. Het tweede punt is de situatie in het Verenigd Koninkrijk, waar met de verkiezingen in aantocht de Minister van Financiën **George Osborne** de conjunctuur zo bespeeld heeft dat het economisch nieuws in de VK de laatste weken voor de verkiezingen een "goed nieuwsshow" is geworden. De door **Osborne** gevolgde strategie leunt behalve op bezuinigingen ook sterk op *unconventional monetary policy* waaronder een ongekende kwantitatieve verruimingsoperatie. Dit alles leidt natuurlijk precies tot resultaat in de herverkiezingscampagne. Het dwingt de minister van Financiën vanochtend in de *Financial Times* te verklaren dat het feit dat voor het eerst in vijftig jaar de prijzen het VK níet stijgen, goed nieuws is. Dit omdat de "salarissen de prijzen verslaan en kiezers er op vooruit gaan". Hij onderscheidt "goede lage of nul-inflatie" van "slechte deflatie".² Zowel de goede als de slechte variant van inflatie liggen daar waar de *zero lower bound* bereikt is. En gezien het belang en de stormachtige ontwikkeling op de huizenmarkt in het Verenigd Koninkrijk angstig dicht bij de nul.

---

¹Witteveen H.J. (1956), *Structuur en conjunctuur*. Het vraagstuk der kapitaalschaarste en de huidige ontwikkeling der conjunctuurtheorie. Haarlem: Erven F Bohn.

²Financial Times, "Oil price fall ushers in zero inflation", 24 maart 2015.

Zowel de situatie in het Verenigd Koninkrijk als het Griekse voorbeeld geven het belang van economen als Professor **Hennipman** voor een samenleving weer. Wat had Hennipman gezegd? Hij had diegenen die teleurgesteld waren over de Duitse opstelling kunnen wijzen op het denken van de Duitse ordoliberalen³ als **Von Eucken**. Hij had de Chancellor of the Exchequer in het Verenigd Koninkrijk kunnen wijzen op de mogelijke risico's voor de economie op lange termijn bij najagen van politieke korte termijnwinst via de economische politiek. Vooral als er bij die economische politiek inflatie- of deflatierisico's zijn.

Wat zou **Hennipman** gedaan hebben? Waarschijnlijk niet zo veel. De professor was naar ik begrijp geen man van actie. Er kwamen bij **Hennipman** wel veel politici langs. Misschien had hij in een persoonlijk gesprek met vriend **Jelle Zijlstra** zijn visie gegeven. Of **Joop den Uyl**, die zo gaat het gerucht ook wel eens langskwam.⁴ Zoon **Thijs** mocht "oom Jelle" zeggen tegen Zijlstra. Was het dan "Oom" of "Ome Joop" tegen **Den Uyl**? Het gaat hier natuurlijk niet om "oom" of "ome" maar om het *of* en *hoe* economen als **Hennipman** met enorme kennis - ook van orthodoxe theorie - bijdroegen aan de Nederlandse economische politiek. En dat brengt mij bij de sprekers. De stichting is zeer vereerd dat **Professor Kurz**, onder andere Chair van het Schumpeter Centre in Graz in Oostenrijk, hier vanavond spreekt. Als geen ander kan hij vertellen over hoe **Schumpeters** belangrijkste ambitie níet was een school te vormen die naar hem vernoemd zou zijn, maar "not to close doors but to open them". Een ambitie die hij deelde, geloof ik met **Hennipman**.

De eerste spreker vanavond is Dr. **Jan Terlouw**, fysicus en schrijver. Dr. **Terlouw** promoveerde in 1964 op een onderzoek naar kernfusie. Daarna was hij politicus en redde hij zijn partij D66. Hij werd in 1981 minister van Economische Zaken en vicepremier in een voor de Nederlandse economie heel moeilijke periode. Normaal zou je zeggen "hij schreef meer boeken dan ik hier kan opnoemen". Of "hij deed meer voor D66 en de politiek van Nederland dan de tijd mij toelaat te beschrijven". Zelfs die variant kan ik niet gebruiken, want dan heb ik nog maar twee van zijn functies behandeld. **Jan Terlouws** leven heeft meer facetten en hij vervulde meer belangrijke politieke, maatschappelijke en wetenschappelijke functies dan ik kan opnoemen. Zeker weet ik dat, in een turbulente tijd waarin de voorkeur van het electoraat tientallen procenten per jaar verandert, terwijl de opgang van de economie slechts in enkele procenten gaat, niemand beter geëquipeerd is om ons te vertellen over *Economie en Politiek in de komende jaren*.

---

³ Groep van economen actief rond het tijdschrift ORDO en een belangrijke rol speelden bij het Duitse Wirtschaftswunder na de Tweede Wereldoorlog.

⁴ Mededeling aan schrijver dezes op 25 maart 2015 door T. Hennipman.